

Mál nr. 52/2015**M****og****vátryggingafélagið V v/ ábyrgðartryggingar sveitarfélags.****Kona varð fyrir líkamstjóni af völdum vistmanns á sambýli.****Gögn.**

1. Málskot, móttakið 11.2.2015, ásamt fylgigögnum.
2. Bréf Sjóvár-Almennra trygginga hf., dags 24.2.2015, ásamt fylgigögnum.

Málsatvik.

Hinn 1.7.2014 var málskotsaðili (hér eftir nefnd M) á ferð í verslunarmiðstöðinni Smáralind í Kópavogi er hún varð fyrir líkamstjóni af völdum tæplega 31 árs gamals manns, A, sem samkvæmt gögnum málsins býr við þroskahömlun, alvarlega einhverfu með mikla þráhyggju og verulegan hegðunarvanda. Í skýrslu lögreglu um atvikið kemur fram að A var á ferð í Smáralind með tveimur tilsjónarmönnum. Hafi A hlaupið frá þeim og er þeir náðu að snúa sér við hafi þeir séð A hlaupa að M, sem hafi komið úr gagnstæðri átt, og hent sér á hana. Við það hafi M skolið harkalega með höfuðið í gólfið og síðan hafi A sparkað í tvígang í höfuð M þar sem hún lá í gólfinu. M hlaut m.a. áverka á höfði og hefur átt við áfallastreitu að stríða eftir atvikið.

M býr á sambýli sem rekið er af sveitarfélagi (hér eftir nefnt S), en sambýlið er rekið samkvæmt lögum um málefni fatlaðs fólks nr. 59/1992, lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk nr. 88/2011, reglugerð um þjónustu við fatlað fólk á heimilum sínum nr. 1054/2010 og framtíðarsýn S í málefnum fatlaðs fólks. Fram kemur í gögnum málsins að komið hafi fyrir að árekstrar hafi orðið á milli A og starfsfólks sambýlisins og hann oft sýnt ofbeldisfulla tilburði gagnvart starfsfólkinu. Árið fyrir umrætt atvik hafi verið honum erfitt og hann verið undir stöðugu eftirliti starfsfólks heimilisins samhliða meðferð hjá geðlækni. Hann hafi ekki áður sýnt tilburði að ráðast á ókunnugt fólk þegar hann er á ferðinni með starfsmönnum sambýlisins og ekkert í hegðunarsögu hans hafi gefið vísbendingu um að hann gæti ráðist fyrirvaralaust á ókunnuga manneskju. Markmið með rekstri sambýlisins sé að vistmenn séu virkir þátttakendur í samfélaginu og þeir ráði eins miklu um eigið líf og unnt er, en starfsmenn sambýlisins eru beðnir um að vera meðvitaðir um líðan vistmanna og hvort rétt sé að þeir fari þar sem fjölmenni er. A fari oft með starfsmönnum sambýlisins í bæjarferðir bæði til að versla og njóta afþreyingar. Umræddan dag hafi starfsmenn metið stöðu A þannig að ekkert væri því til fyrirstöðu að hann væri í fjölmenni, en forstöðumaður sambýlisins hafi þó metið það svo að til að gæta fyllsta öryggis þyrftu tveir starfsmenn að fylgja honum.

M kveður það vart geta verið í samræmi við starfsreglur, í ljósi þess hegðunarvanda sem A bjó við, að hann hafi getað valdið henni jafn alvarlegum áverkum og raun ber vitni. Ekki geti verið um annað að ræða en gáleysi þegar fatlaður einstaklingur sem A er í umsjá tveggja gæslumanna geti valdið áverkum eins og M varð fyrir. Hefur M krafist bóta úr ábyrgðartryggingu S hjá V fyrir það tjón sem hún varð fyrir við atvikið. V hefur hafnað bótaskyldu.

Álit.

Samkvæmt gögnum málsins verður ekki um það villst að A hljóp frá tilsjónarmönnum sínum skyndilega og fyrirvaralaust og réðst á M án þess að hún hafi nokkuð til sakar unnið eða átt þess kost að verja sig. A býr við alvarlega fötlun sem meðal annars kemur fram í miklum hegðunarvanda.

Samkvæmt 1. gr. laga nr. 59/1992 um málefni fatlaðs fólks er markmið laganna að tryggja fötluðu fólki jafnrétti og sambærileg lífskjör við aðra þjóðfélagsþegna og skapa því skilyrði til þess að lifa eðlilegu lífi. Við framkvæmd laganna skal tekið mið af þeim alþjóðlegu skuldbindingum sem íslensk stjórnvöld hafa gengist undir, einkum samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Í 8. gr. laganna, sbr. 1. tölul. sömu greinar, er mælt fyrir um að veita skuli fötluðu fólki

þjónustu sem miðar að því að gera því kleift að lifa og starfa í eðlilegu samfélagi við aðra. Stoðþjónustu þessa skal veita á hverju svæði með þeim hætti sem best hentar á hverjum stað. Skal hún m.a. miðast við þarfir fyrir þjónustu á heimilum sínum sem felst í því að treysta möguleika þess til sjálfstæðs heimilishalds, en um þjónustu þessa fer m.a. samkvæmt ákvæðum X. kafla laganna. Þar segir í 24. gr. að sveitarfélög skulu eftir föngum gefa fötluðu fólki kost á liðveislu og með liðveislu er átt við persónulegan stuðning og aðstoð sem einkum miðar að því að rjúfa félagslega einangrun, t.d. aðstoð til að njóta menningar og félagslífs.

Öll beiting nauðungar í samskiptum við fatlað fólk er bönnuð nema veitt hafi verið undanþága á grundvelli 12. gr. eða um sé að ræða neyðartilvik skv. 13. gr., sbr. 10. gr. laga nr. 88/2011 um réttindagæslu fyrir fatlað fólk. Í 1. mgr. 11. gr. téðra laga er kveðið á um það að nauðung samkvæmt lögnum sé athöfn sem skerðir sjálfsákvörðunarrétt einstaklings og fer fram gegn vilja hans eða þrengir svo að sjálfsákvörðunarrétti hans að telja verði það nauðung þótt hann hreyfi ekki mótmælum. Til nauðungar telst meðal annars skv. a. lið 2. mgr. sömu gr. líkamleg valdbeiting, til dæmis í því skyni að koma í veg fyrir að fatlaður einstaklingur skaði sjálfan sig eða aðra, eða valdi stórfelldu tjóni á eignum sínum eða annarra. Ekki verður ráðið af gögnum málsins að tilefni hafi verið til að fá undanþágu frá banni við beitingu nauðungar í tilviki A á grundvelli 12. gr. laganna sbr. og reglugerð nr. 971/2012 um undanþágunefnd um bann við beitingu nauðungar gagnvart fötluðum einstaklingi. Ekki verður heldur séð að neyðartilvik í skilningi 13. gr. laganna hafi skapast fyrir en í þeirri andrá sem A hljóp frá tilsjónarmönnum sínum og olli M skaða.

Að framangreindu virtu og þegar litið er til þeirrar skyldu sem hvíldi á S lögum samkvæmt að gera A kleift að lifa og starfa í eðlilegu samfélagi við aðra, svo og þeirra takmörkuðu heimilda til að beita hann hvers konar nauðung, verður ekki annað ráðið en ferð með A í Smáralind umrætt sinn og tilhögun ferðarinnar hafi verið samræmi við lög. Eins og hér stóð á þykir ekki hafa verið sýnt fram á að það verði rakið til gáleysis tilsjónarmanna A að þeim hafi ekki tekist að halda aftur af A áður en hann hafði valdið M tjóni. Tjón það sem M varð fyrir verður því ekki rakið til atvika sem S getur borið skaðabótaábyrgð á. Hún á því ekki rétt á bótum úr ábyrgðartryggingu S hjá V.

Niðurstaða.

M á ekki rétt á bótum úr ábyrgðartryggingu sveitarfélagsins S hjá V.

Reykjavík, 17. mars 2015.

Þóra Hallgrímsdóttir lögfr.

Valgeir Pálsson hrl.

Jón Magnússon hrl.